

SUN'IY INTELLEKT VA IJTIMOIIY TARMOQLARNING TA'LIMDAGI O'RNI

Yazdonova Ruhshona Bayonovna

Samarqand davlat chet tillar institute Ingliz tili fakulteti Xorijiy til va adabiyoti

Yo'nalishi 2-kurs 2305-guruh talabasi

Email: behzod1227@icloud.com

Ilmiy rahbar: **Saliyeva Ziroat Zokirovna**

Annotatsiya. Ushbu maqola bugungi kunda hayotimizning bir qismiga aylanib ulgurgan sun'iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlarning ta'lim sohani rivojlantirishda tutgan o'rni, ta'limda sun'iy intellektning qo'llanilishining ijobiy va salbiy tomonlari, ijtimoiy tarmoq va sun'iy intellekt yoshlar ongi va hayotiga qay darajada ta'siri va ularning rivojlanish tarixi va bosqichlari haqida batafsil ma'lumot berilgan. **Kalit so'zlar.** Sun'iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanish bosqichlari, ularning insoniyat hayotida tutgan o'rni, sun'iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlardan ta'limni rivojlantirishda salbiy va ijobiy tomonlari.

Kalit so'zlar. Sun'iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanish bosqichlari, ularning insoniyat hayotida tutgan o'rni, sun'iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlardan ta'limni rivojlantirishda salbiy va ijobiy tomonlari.

Abstract. This article is about the role of artificial intelligence and social networks in the development of education, which have become part of our lives today, the positive and negative aspects of the use of artificial intelligence in education, social networks and artificial intelligence youth consciousness and the extent to which they influence life and their developmental history and stages are detailed.

Keywords. *Developmental factors of artificial intelligence and social networks, their role in human life, negative and positive aspects of artificial intelligence and social networks in the development of education.*

Аннотация. *В статье рассматривается роль искусственного интеллекта и социальных сетей в развитии образования, которые прочно вошли в нашу жизнь сегодня, раскрываются положительные и отрицательные стороны использования искусственного интеллекта в образовании, социальные сети и сознание молодежи с искусственным интеллектом, а также степень их влияния на жизнь, а также история и этапы их развития.*

Ключевые слова. *Факторы развития искусственного интеллекта и социальных сетей, их роль в жизни человека, отрицательные и положительные стороны искусственного интеллекта и социальных сетей в развитии образования.*

Kirish

Bugungi kunga kelib sun`iy intellekt va ijtimoiy tarmoqlar barcha yoshdagi insonlarning hayotiga yetalicha kirib bordi va o`z ta`sirini o`tkazmay qolmadi. Jumladan, sun`iy intellekt yordamida sog`liqni saqlash, tansport, moliya va ta`limni bugungi rivojlanish bosqichigacha olib chiqildi. Masalan, tibbiyotda kasalliklarni aniqlashda va ularning davolash imkoniyatlarini oshirishda, shuningdek, transport sohasida yangi zamonaviy avto qurilmalar, aqlli boshqaruv mexanizmlari yaratish va ularni yanada rivojlantirishda SI keng ko`lamda qo`llanilib kelinmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar esa insonlar o`rtasida aloqa munosabatlarini osonlashtirish, yangiliklar, fikrlar va g`oyalarni butunjahon bo`ylab tarqatishda, shuningdek, turli jamiyat va madaniyatdagi insonlar bilan qulay aloqada bo`lishga imkon beradi. Bundan ko`rinib turadiki, SI va ijtimoiy tarmoqlar insonlarning qulay yashashini ta`minlab berish uchun eng yaxshi ko`makchi deb aytishimiz mumkin. Bundan tashqari, SI va ijtimoiy tarmoqlar ta`lim jarayonlarini tubdan o`zgarishiga va yangi rivojlanish bosqichiga

chiqishga turtki bo'ldi. Avtomatlashtirilgan va shaxsiylashtirilgan baholash tizimini yaratish, ijtimoiy tarmoqlar orqali esa o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida fikr almashish va hamkorlikni oshirish, ta'lim resurslariga kirishni osonlashtirish va ularning imkoniyatlarini kengaytirishda, yangi bilim va ta'lim metodlarini tez va samarali o'rganib olish usullarini topishga imkon beradi. Xo'sh, aslida bu aqlli yordamchilar qachon va kim tomonidan yaratilgan?

Adabiyotlar tahlili

Sun'iy intellekt (SI; inglizcha: artificial intelligence, AI) – inson intellektiga taqlid qilishga qodir bo'lgan mashinalar yaratishga qaratilgan fan va texnologiya sohasi. Alan Turing sun'iy intellekt sohasida olib borilgan ilk tadqiqot muallifi bo'lgan. Sun'iy intellektga 1956-yil mustaqil fan sohasi sifatida asos solingan. Shu yilning yozida Dartmouth kollejida o'tgan anjumanda John McCarthy “sun'iy intellekt atamasini” birinchi marta ishlatgan va tarixga mazkur atama muallifi o'laroq kirgan. Sun'iy intellekt bo'yicha tadqiqotlar XX asr o'rtalaridan beri qilinib kelinsa-da, unga nisbatan ommaviy qiziqish 2012-yilda chuqur o'rganuv boshqa sun'iy intellekt metodlarida ustunligini namoyon etganda hamda 2017-yilda transformer arxitekturasida erishilgan yutuqlar ortidan keskin ortgan. 2020-yillar boshlarida mazkur soha gurrakib rivojlanib, ko'plab shirkatlar, universitetlar va laboratoriyalar sun'iy intellekt sohasida sezilarli yutuqlarga erishib kelishmoqda.

Ijtimoiy tarmoq – bu qiziqishlari o'xshash yoki oflayn aloqaga ega bo'lgan odamlar o'rtasidagi muloqot qilish, tanishish, ijtimoiy munosabatlar yaratish uchun, shuningdek, ko'ngilochar (musiqa va filmlar) va ish maqsadlarida ishlatiladigan onlayn platforma. 1803 -1869 – yillarda yashagan XIX asr yozuvchisi, faylasufi va jamoat arbobi Vladimir Odoyevskiy o'zining 1835 – yilda yozilgan “ 4338-yil” tugallanmagan utopic romanida zamonaviy bloglar va umuman internetning paydo bo'lishini bashorat qilgan edi. Ijtimoiy tarmoqlarning eng avvalgi shakli elektron e'lonlar taxtasi bo'lib,

ularning birinchisini CBBS nomi ostida IBM xodimi U. Kristensentomonidan 1978-yilda yaratilgan. 1983-yilda allaqachon dunyoda 800 ta, 1988-yilda esa 5000 ta electron doskalar mavjud edi. Internetda ijtimoiy tarmoqlar 1995-yilda Classmates.com AQSHportal paydo bo'lishi bilan mashhurlikka erisha boshladi. Lekin ijtimoiy tarmoq "portlash" ining rasmiy boshlanishi 2003 -2004 –yillarda AQSHda Linkeden, MySpace va Facebook ishga tushurilgani hisoblanadi. Yuqorida inson hayotiga chuqur ta'sir ko'rsatib, zamonaviy dunyoning ajralmas qismiga aylanib qolgan SI va ijtimoiy tarmoqlarning kelib chiqishi haqida ozroq ma'lumotga ega bo'ldik. Ularning bugungi kundagi asosiy vazifalaridan biri bo'lgan ta'lim va uni rivojlantirishda tutgan o'rni haqida gaplashib o'tsak.

Sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni

1. Shaxsiylashtirilgan ta'lim:

SI har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlariga mos ravishda o'quv dasturlarini moslashtirish imkonini beradi. Bu orqali o'quvchilar o'z sur'atlarida va uslublarida ta'lim olishlari mumkin.

2. Baholash jarayonlarini avtomatlashtirish:

SI asosidagi tizimlar test va imtihonlarni avtomatik ravishda tekshirish, natijalarni tez va aniq chiqarish imkonini beradi. Bu o'qituvchilarga vaqtni tejash va baholashning ob'ektivligini oshirishga yordam beradi.

3. O'quv materiallarini yaratish va yangilash:

SI yordamida yangi o'quv materiallari yaratish, mavjudlarini yangilash va ularni o'quvchilarning qiziqishlariga moslashtirish mumkin. Bu ta'lim jarayonini doimiy ravishda dolzarb va qiziqarli qiladi.

4. O'quvchilarning rivojlanishini kuzatish:

SI tizimlari o'quvchilarning muvaffaqiyatlarini kuzatib borish, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash va shu asosda tavsiyalar berish imkoniyatiga ega.

Ijtimoiy tarmoqlarning ta'limdagi o'rni

1. Aloqa va hamkorlikni kuchaytirish:

Ijtimoiy tarmoqlar o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida tezkor aloqa o'rnatish, guruh loyihalarini muhokama qilish va bilim almashish uchun qulay platforma hisoblanadi.

2. O'quv materiallarini tarqatish:

O'qituvchilar ijtimoiy tarmoqlar orqali dars materiallari, video va maqolalarni o'quvchilarga yetkazishlari mumkin. Bu o'quvchilarning mustaqil o'rganishlarini qo'llab-quvvatlaydi.

3. Ta'limiy guruhlar va jamoalar yaratish:

Ijtimoiy tarmoqlar orqali fan yoki qiziqishlar bo'yicha guruhlar tashkil etish, bu orqali o'quvchilar o'zaro tajriba almashishlari va bir-birlarini qo'llab-quvvatlashlari mumkin.

4. Interaktiv o'quv muhitini yaratish:

Ijtimoiy tarmoqlar orqali turli interaktiv darslar, vebinarlar va muhokamalar tashkil etish mumkin, bu esa o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Yuqoridagi ma'lumotlar bizga SI va ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy tomonlari haqida ma'lumot berib o'tildi, biroq tanganing ikkinchi tarafi bo'lgani kabi ularning ham nafaqat ta'limda balki inson hayotiga ham salbiy ta'sir o'tkazmay qolmadi. Masalan:

Sun'iy intellektning ta'limdagi salbiy tomonlari

1. Shaxsiy o'zaro ta'sirning kamayishi:

SI texnologiyalari ta'lim jarayonini avtomatlashtirishi mumkin, ammo bu o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi shaxsiy muloqotning kamayishiga olib kelishi ehtimoli mavjud. Shaxsiy muloqotning yetishmasligi o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

2. Texnik nosozliklar va ma'lumotlarning yo'qolishi:

SI tizimlari texnik nosozliklarga duch kelishi mumkin, bu esa o'quv jarayonining uzilishiga yoki muhim ma'lumotlarning yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlarning ta'limdagi salbiy tomonlari

1. Chalg'ituvchi omillar:

Ijtimoiy tarmoqlar o'quvchilarni darslardan chalg'itishi mumkin, chunki ular ko'pincha o'yin-kulgi va boshqa nozarur kontent bilan to'la bo'ladi.

2. Noto'g'ri ma'lumotlarning tarqalishi:

Ijtimoiy tarmoqlarda noto'g'ri yoki tasdiqlanmagan ma'lumotlar tez tarqalishi mumkin, bu esa o'quvchilarning noto'g'ri bilim olishlariga sabab bo'lishi mumkin.

Sun'iy intellektning salbiy ta'sirlari

1. Ishsizlik darajasining oshishi:

SI texnologiyalari ba'zi kasblarni avtomatlashtirish orqali inson mehnatiga bo'lgan ehtiyojni kamaytirishi mumkin, bu esa ishsizlik darajasining oshishiga olib kelishi mumkin.

2. Soxta ma'lumotlarning tarqalishi:

SI yordamida yaratilgan kontentlar, masalan, feyk suratlar yoki yangiliklar, haqiqatdan farqlashni qiyinlashtiradi va noto'g'ri ma'lumotlarning keng tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin.

3. Axloqiy va huquqiy muammolar:

SI texnologiyalarining rivojlanishi axloqiy va huquqiy masalalarni keltirib chiqaradi, chunki ularning noto'g'ri qo'llanilishi jamiyatda salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'sirlari

1. Ruhiy salomatlikka salbiy ta'siri:

Ijtimoiy tarmoqlardan ortiqcha foydalanish insonlarda stress, yolg'izlik va depressiya kabi ruhiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

2. Yoshlar tarbiyasiga salbiy ta'siri:

Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar orasida noto'g'ri axborotning tarqalishi, ma'naviy qadriyatlarining buzilishi va vaqtni samarasiz o'tkazishga sabab bo'lishi mumkin.

3. Ma'lumotlarning maxfiyligi va xavfsizligi:

Ijtimoiy tarmoqlarda shaxsiy ma'lumotlarning oshkor bo'lishi yoki noto'g'ri qo'llanilishi xavfi mavjud, bu esa shaxsiy hayotning daxlsizligiga tahdid solishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. The Essential Turing: the ideas that gave birth to the computer age (en).

Oxford, England: Clarendon Press, 2004. ISBN 0-19-825079-7.

2. Russell & Norvig (2021, s. 18)

McCorduck (2004, ss. 111–136)

NRC (1999, ss. 200–201)

- McCarthy et al. (1955)
3. Goldman (2022)
- Russell & Norvig (2021, s. 26)
- McKinsey (2018)
4. Toews (2023).
5. Frank (2023).
6. https://uz.wikipedia.org/wiki/Sun%CA%BCiy_intellekt#Manbalar
7. Internet i blogi predskazal Vladimir Odoevskiy v 1837 godu — Лента.ру, 3.10.2005
8. Catherine D. Marcum. History of Social Networking // Social Networking as a Criminal Enterprise. CRC Press, 2014.(ingl.) S. 4.
9. Management Review of EPA Bulletin Board Systems. EPA, 1990.(ingl.) S. 8.
- 10.Ефимов 2015.
- 11.https://uz.wikipedia.org/wiki/Ijtimoiy_tarmoq#Manbalar
- 12.Xudoyberdiyev Firdavs Qodir o'g'li “ Sun`iy intellektning pedagogik faoliyatdagi o'rni”. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, May, 2024
- 13.Farkhod Norboyev” Ta`lindagi su`iy intellekt texnologiyalarini tatbiqi”
TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA. ILMIY-USLUBIY JURNAL. ISSN: 2181-2659. [3/2024]
- 14.<https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/5209>
- 15.<https://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/download/5580/3701/3640>
- 16.Cyberleninka
- 17.https://www.researchgate.net/publication/386098406_Ta'limda_sun'iy_intellekt_tehnologiyalari_tatbiqi
- 18.<https://ares.uz/uz/maqola-sahifasi/talimda-suniy-intellektning-imkoniyatlari>
- 19.https://www.researchgate.net/publication/385552241_YUNOGOGIKA_O'QUV_QO'LLANMA

- 20.<https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/5209>
- 21.<https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/002/763-771.pdf>
- 22.https://www.amerikaovozi.com/a/4681956.html?utm_
- 23.https://kun.uz/news/2024/01/09/suniy-intellekt-qanchalik-xavfli-yoki-foydali?utm_
- 24.https://aniq.uz/uz/yangiliklar/ijtimoiy-tarmoqlarning-ruhiyat-va-salomatlikka-tasiri-1?utm_